

Sag C-420/24**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

11. juni 2024

Forelæggende ret:

Curtea de Apel Iași (Rumænien)

Afgørelse af:

14. maj 2024

Appellant og sagsøger:

Sindicatul Drumarilor »Elie Radu«, på vegne af dennes medlem BZ

Sagsøgt og indstævnt:

Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere SA – Direcția Regională de Drumuri și Poduri Iași

Hovedsagens genstand

Appel i en arbejdsretlig sag vedrørende fortolkningen af begrebet »arbejdstid«.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

I henhold til artikel 267 TEUF anmodes om en fortolkning af artikel 2, nr. 1), og artikel 6, stk. 1, litra b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden (herefter »direktiv 2003/88«) samt af artikel 31, stk. 2, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).

Præjudicielle spørgsmål

1) Skal bestemmelserne i artikel 2, nr. 1), i direktiv [2003/88] fortolkes således, at den tid, som en arbejdstager bruger uden for normal arbejdstid til at rejse til et andet sted end dennes faste eller sædvanlige arbejdssted for at udføre sin

beskæftigelse eller sine opgaver på dette andet sted efter arbejdsgiverens anvisninger og til at rejse tilbage, udgør »arbejdstid«[?]

2) Skal bestemmelserne i [chartrets] artikel 31, stk. 2, og i artikel 6, stk. 1, litra b), i direktiv [2003/88] fortolkes således, at de er til hinder for en bestemmelse i national lovgivning, hvorefter de timer, som en arbejdstager bruger til at rejse til et andet sted end dennes faste eller sædvanlige arbejdssted for at udføre sin beskæftigelse eller sine opgaver på dette andet sted efter arbejdsgiverens anvisninger og til at rejse tilbage, ikke tages i betragtning for at fastlægge, om tærsklen for den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid, over hvilken der opgøres overarbejde, er opnået, når der henses til, at definitionen af overarbejde i den nationale lovgivning udelukkende omfatter »arbejde, der udføres uden for den normale ugentlige arbejdstid«[?]

Anførte EU-retlige forskrifter og anført praksis fra Domstolen

Artikel 2, nr. 1), og artikel 6, stk. 1, litra b), i direktiv 2003/88

Chartrets artikel 31, stk. 2

Praksis fra Den Europæiske Unions domstol (herefter »Domstolen«), dvs. dom af 10. september 2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, af 21. februar 2018, Matzak, C-518/15, EU:C:2018:82, og af 3. oktober 2000, Sindicato de Médicos de Asistencia Pública (Simap), C-303/98, EU:C:2000:528

Anførte nationale forskrifter

Codul muncii (den rumænske arbejdslov), artikel 111 (der i det væsentlige bestemmer, at arbejdstiden udgør ethvert tidsrum, hvori arbejdstageren udfører sit arbejde, står til rådighed for arbejdsgiveren samt løser sine opgaver og forpligtelser), artikel 112 (som i korthed foreskriver, at fuldtidsansattes normale arbejdstid er 8 timer dagligt og 40 timer ugentligt), artikel 120 (som i det væsentlige fastsætter, at arbejde, der udføres uden for den normale ugentlige arbejdstid, jf. artikel 112, betragtes som overarbejde), artikel 43 (ifølge hvilken der ved rejse i forbindelse med arbejde forstås, at arbejdstageren midlertidigt, efter arbejdsgiverens anvisninger, udfører beskæftigelse eller opgaver svarende til sine forpligtelser uden for sit arbejdssted) og artikel 44, stk. 2 (hvorefter en arbejdstager på rejse har ret til dækning af rejse- og indkvarteringsudgifter samt til en rejsegodtgørelse).

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 BZ er ansat i Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere SA – Direcția Regională de Drumuri și Poduri Iași (det nationale selskab for forvaltning af vejinfrastrukturen – det regionale direktorat for veje og broer i Iași, Rumænien) (herefter »DRDP Iași« eller »det indstævnte selskab«), og på grund af sine opgaver er han nødt til at foretage rejser i området med henblik på at gennemføre kontroller på byggepladser.
- 2 I juni 2021 foretog BZ efter anvisninger fra arbejdsgiveren, DRDP Iași, flere rejser i kontroløjemed til en række byggepladser beliggende andre steder. Rejserne blev foretaget med en bil, som arbejdsgiveren stillede til rådighed, og som normalt var ført af en chauffør. Arbejdsgiveren nægtede dog at betale BZ de 31,5 overarbejdstimer knyttet til disse rejser.
- 3 Følgelig anlagde Sindicatul Drumarilor »Elie Radu« (fagforening for arbejdstagere i vejbyggeribranchen »Elie Radu«) (herefter »appellanten«), på vegne af dennes medlem BZ, sag ved Tribunalul Iași (retten i første instans i Iași, Rumænien) med, i det væsentlige, påstand om, at det skulle erklæres, at BZ i juni 2021 havde ydet 31,5 overarbejdstimer, og at DRDP Iași skulle tilpligtes at betale løn svarende til dette overarbejde.
- 4 Tribunalul Iași (retten i første instans i Iași) tog ved dom af 20. juli 2022 ikke sagen til følge og fastslog i korthed, at tiden brugt til de egentlige rejser, i bilen, ikke udgør arbejdstid i henhold til hverken bestemmelserne i den nationale lovgivning eller i direktiv 2003/88.
- 5 Appellanten har iværksat appel ved den forelæggende ret til prøvelse af denne dom og anmodet om, at Domstolen forelægges et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af begrebet »arbejdstid« i direktiv 2003/88.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 6 Ifølge appellanten skal rejsetiden til et andet sted efter arbejdsgiverens anvisninger for at udføre arbejdsopgaver kvalificeres som arbejdstid som omhandlet i artikel 2, nr. 1), i direktiv 2003/88.
- 7 Det indstævnte selskab har gjort gældende, at det ikke er nødvendigt at forelægge sagen for Domstolen, fordi den nationale lovgivning er klar i den forstand, at arbejdstid udelukkende udgøres af det tidsrum, hvor en arbejdstager udfører sin beskæftigelse. Ifølge det indstævnte selskab finder Domstolens dom i sag C-266/14 ikke anvendelse på den foreliggende situation, fordi denne dom vedrører arbejdstagere, der ikke har et fast eller sædvanligt arbejdssted. BZ har derimod et fast arbejdssted, dvs. DRDP Iașis lokaler.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 8 Hvad angår det første præjudicielle spørgsmål har den forelæggende ret først og fremmest konstateret, at appellens udfald afhænger af den retlige kvalifikation af den tid, som en arbejdstager bruger til at rejse til et andet sted efter arbejdsgiverens anvisninger for at udføre arbejdsopgaver, inden for rammerne af begrebet om en arbejdstagers rejse efter anvisninger fra og til gavn for arbejdsgiveren, ud over normal arbejdstid.
- 9 Den forelæggende ret har understreget, at national retspraksis ikke er ensartet i denne henseende. Visse retter har fastslået, at den tid, som en arbejdstager bruger til at rejse i forbindelse med arbejde, ikke kan være omfattet af begrebet »arbejdstid«, hvorimod andre retter har valgt den modsatte løsning.
- 10 I denne sammenhæng har den forelæggende ret anført, at dommen af 10. september 2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, ikke har været i stand til at udelukke afvigende synspunkter i national retspraksis angående kvalificeringen af den tid, som en arbejdstager bruger til at rejse efter arbejdsgiverens anvisninger, såfremt arbejdstageren har et fast arbejdssted som i den foreliggende situation.
- 11 Følgelig er der stadig en betydelig risiko for, at bestemmelserne i artikel 2, nr. 1), i direktiv 2003/88 anvendes uansartet, hvilket ville gøre indgreb i EU-retten enhed og forrang, under hensyntagen til, at begrebet »arbejdstid« er et selvstændigt begreb i EU-retten.
- 12 Den forelæggende ret finder, at den foreliggende sag er omfattet, mutatis mutandis, af dommen af 3. oktober 2000, Sindicato de Médicos de Asistencia Pública (Simap), C-303/98, hvor Domstolen fastslog, at selv om direktiv 2003/88 ikke definerer begrebet overarbejde, der kun er nævnt i artikel 6, som vedrører den maksimale ugentlige arbejdstid, indgår overarbejde dog i begrebet arbejdstid i dette direktivs forstand; således gør det efter direktivet ingen forskel, om arbejdstiden ligger inden for eller uden for den normale arbejdstid.
- 13 Den forelæggende ret har endvidere anført, at Den Europæiske Frihandelssammenslutnings domstol (herefter »EFTA-Domstolen«) i dommen af 15. juli 2021, Eyjólfur Orri Sverrisson mod den islandske stat, E-11/20, fastslog, at »[d]en nødvendige tid, som en arbejdstager [...] har brugt uden for normal arbejdstid til at rejse til et andet sted end hans faste eller sædvanlige arbejdssted for at udføre sin beskæftigelse eller sine opgaver på dette andet sted efter arbejdsgiverens anvisninger, udgør »arbejdstid« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 2, stk. 1, i [direktiv] 2003/88 [...]«. Eftersom EFTA-Domstolens kompetence ikke omfatter EU-medlemsstaterne, er det nødvendigt at, Domstolen anlægger en selvstændig fortolkning om emnet.
- 14 Ifølge den forelæggende ret kan besvarelsen af de stillede præjudicielle spørgsmål ikke klart udledes af Domstolens praksis, fordi der i national retspraksis er

enighed om, at den i sag C-266/14 valgte løsning ikke kan udvides til at omfatte arbejdstagere, der har et fast arbejdssted.

- 15 Den forelæggende ret har erindret om, at DRDP Iași i den foreliggende sag til støtte for sine argumenter har gjort gældende, at BZ under den tid, som var nødvendig til rejserne, ikke udførte noget arbejde, ikke stod til rådighed for arbejdsgiveren og ikke løste sine opgaver og forpligtelser. BZ har derimod gjort gældende, at han stod til rådighed for arbejdsgiveren under rejsernes samlede varighed og ikke kunne hellige sig sine egne interesser.
- 16 På baggrund af parternes afvigende synspunkter har den forelæggende ret understreget, at Domstolen i dommen af 10. september 2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, bemærkede, at »arbejdstagernes mulighed for at råde over deres tid med færre begrænsninger og bruge den i egen interesse er et element, der kan vise, at den omhandlede tidsperiode ikke udgør arbejdstid som omhandlet i direktiv 2003/88«.
- 17 Hvad angår forpligtelserne for en arbejdstager hersker der ifølge den forelæggende ret ingen tvivl om, at rejser på vej over relativt lange afstande, der ofte overstiger 100 km, i det rumænske vejtrafiksystem, hvor hastigheden på enkelte steder er begrænset til 50 km/t, påvirker en arbejdstagers ret til at hellige sig sine egne interesser, fordi denne omstændighed forudsætter en ændring af daglige tider og rutiner. I den foreliggende situation anerkendte og betalte arbejdsgiveren kun de overarbejdstimer, hvor arbejdstageren reelt udførte arbejde på de byggepladser, hvortil han blev sendt, men anerkendte ikke timerne i trafikken som arbejdstid. At forlade bestemmelsesstedet [for en rejse i forbindelse med arbejde] efter afslutning af arbejdstiden gør ikke en arbejdstager i stand til at genoptage sit sædvanlige familieliv og sociale liv, såfremt denne skal bruge flere timer i trafikken til at vende hjem og den følgende dag genoptage sin arbejdstid som normalt. Arbejdstageren bærer derfor den byrde, der ud fra et geografisk og tidsmæssigt synspunkt følger af arbejdsgiverens anvisninger om at udføre arbejdsopgaver på et andet sted.
- 18 I denne forbindelse har den forelæggende ret erindret om, at Domstolen i dommen af 10. september 2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, bemærkede, at »under transportens nødvendige længde, som oftest ikke kan forkortes, har [arbejdstagerne] ikke mulighed for frit at råde over deres tid og bruge den i egen interesse, hvorfor de følgelig står til deres arbejdsgivers rådighed«.
- 19 Det andet præjudicielle spørgsmål er rejst med henblik på at afklare reglerne for anvendelsen af artikel 6, stk. 1, litra b), i direktiv 2003/88 i forhold til nationale bestemmelser, der fastsætter, at overarbejde udelukkende udgøres af »arbejde, der udføres« uden for den normale arbejdstid, som ifølge den nationale lovgivning er 8 timer dagligt og 40 timer ugentligt.

- 20 Den forelæggende ret har påpeget, at direktiv 2003/88 ved todelingen af arbejdstagerens tid i arbejdstid og hviletid pålægger arbejdsgiveren to hovedforpligtelser, dvs. at overholde arbejdstiden og at overholde hviletiden. Den rumænske lovgivning indeholder dog ingen løsning for det tilfælde, at rejser i forbindelse med arbejde strækker sig over lange perioder og gentager sig i løbet af samme uge. Med hensyn til den foreliggende situation foretog BZ i løbet af 8 dage, i perioden fra den 8. til den 15. juni 2021, rejser på samlet over 1 500 km, under de på det rumænske vejnet gældende forhold, som i det konkrete geografiske område ikke omfatter motorveje, men alene nationale veje eller distriktsveje. Desuden er arbejdsgiveren ikke omfattet af nogen begrænsning i antallet af rejser i forbindelse med arbejde eller i antallet af kilometer med hensyn til en arbejdstagers rejser i løbet af referenceperioden på syv dage.
- 21 Ifølge artikel 6, stk. 1, litra b), i direktiv 2003/88 må den gennemsnitlige arbejdstid i løbet af en syvdagesperiode ikke overstige 48 timer, inklusive overarbejde. Ligeledes bestemmer chartrets artikel 31, stk. 2, at enhver arbejdstager har ret til en begrænsning af den maksimale arbejdstid samt til daglige og ugentlige hvileperioder.
- 22 Under hensyntagen til, at det tilkommer medlemsstaterne at sikre den effektive virkning af EU-retten og at sikre overholdelsen af arbejdstagernes maksimale arbejdstid, finder den forelæggende ret det nødvendigt at anmode Domstolen om at fortolke de EU-retlige bestemmelser, der finder anvendelse i den foreliggende sag.